

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРПОРАТИВНИМ ПРАВАМИ

В сучасних умовах господарювання всі господарські операції, зокрема в частині корпоративних прав, з метою подальшого відображення на рахунках бухгалтерського обліку повинні бути документально підтверджені. Кибенко О.Р. [1] наголошує, що документальним підтвердженням володіння корпоративними правами юридичної особи є і інформація в бухгалтерському обліку платника податків про фінансові інвестиції. Проте, по-перше, така теза відноситься до операцій не емітента корпоративних прав, а інвестора, а по-друге, вважаємо, що інформація в бухгалтерському обліку є відображенням результату виявлення фактів господарського життя у емітента корпоративних прав на основі достовірних документальних тверджень і не може слугувати першоджерелом у доказовій базі існування корпоративних прав.

З приводу необхідності підвищення інформаційної місткості документального забезпечення бухгалтерських записів Н.М. Хорунжак зазначає наступне: “Зростання потреб управління у наявності не лише внутрішньої інформації про результати діяльності <...>, а й про стан конкурентного середовища потребує <...> обґрунтування економічних показників, які повинні охоплюватися системою обліку. Їх розробка та рекомендації щодо способу подання (відображення в облікових документах), повинні відповідати запитам користувачів (внутрішніх і зовнішніх), бути економічно доцільними, відповідати критерію ефективності та характеризуватися достатнім рівнем уніфікації [2, с. 284].

В цілому, документи щодо корпоративних прав учасників можна поділити на наступні групи: організаційні, розпорядчі, спеціалізовані та первинні. Варто відмітити, що до організаційних документів відносяться:

статут, реєстр акціонерів та протоколи зборів власників корпоративних прав (засновників, учасників), що є обов'язковими документами при виникненні корпоративних прав у акціонерів (учасників), містить основну інформацію про права акціонерів (учасників), склад і компетенцію органів управління товариством та про порядок ухвалення ними рішень.

Серед бухгалтерських документів, необхідних для реєстрації цінних паперів, подається фінансова звітність емітента, зокрема форма № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” та форма № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” у формі, яка вимагається від конкретного емітента органами Державної фіскальної служби та Державної служби статистики України.

Варто звернути увагу, що важливу роль в процесі емісії акцій відіграє такий документ, як проспект емісії акцій, в якому фіксується вибрана емітентом форма випуску цінних паперів. Даний документ є джерелом інформації про емісію для потенційних інвесторів. Обсяг та зміст інформації в проспекті та його тираж встановлює Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Розпорядчі ж документи оформлюються у разі передачі корпоративних прав інших учасникам акціонерного товариства або для забезпечення реалізації окремих корпоративних прав (наприклад нарахування дивідендів за корпоративними правами згідно з протокольними рішеннями зборів). Спеціалізовані документи засвідчують кожен окремий вид корпоративних прав, що належать акціонерам.

Окремим видом документів цивільно-правового характеру, які, на нашу думку, слід віднести до організаційних, є договори на відчуження корпоративних прав. Оприско М.В. пропонує два види договорів про відчуження корпоративних прав – реальні і консенсуальні (в залежності від визначеного сторонами момент переходу корпоративних прав) [3, с. 37]. Крім того, він зазначає, що “договори про відчуження корпоративних прав у своїй більшості є зобов'язальними, однак можуть бути речовими – у випадку

реального дарування акцій, оскільки лише такий договір буде відповідати вищезазначеним ознакам (акція є річчю в розумінні ст. 177 ЦК України) ”[3, с. 38]. Ключовим підходом вказаного автора до класифікації договорів про відчуження корпоративних прав є їх поділ з урахуванням організаційно-правових форм юридичних осіб корпоративного типу, а також форми закріплення корпоративних прав [3, с. 38].

Слід зазначити, що як організаційні, так і розпорядчі документи не можуть бути підставою для облікових записів, оскільки не підтверджують факт здійснення господарських операцій, а лише містять розпорядження чи загальну інформацію про діяльність акціонерного товариства, склад акціонерів, визначають їх права. Роль підгрунтя для здійснення облікових записів виконують лише первинні документи. Проте, у листі Мінфіну від 07.04.2009 р. №31-34000-10-16/9950 [4] зазначено: “Відповідно до статті 9 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” записи в регістрах бухгалтерського обліку здійснюються на підставі первинних документів, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Підставою для записів у регістрах бухгалтерського обліку є зміни щодо розміру статутного капіталу з дня внесення цих змін до державного реєстру” [4].

Вивчення змісту документів дозволило виявити проблему відсутності на рівні підприємства документа, який би фіксував рух та модифікацію корпоративних прав, а також підстави, що призвели до них. Крім того, враховуючи вимоги чинного законодавства щодо розкриття інформації про кінцевих вигодоодержувачів, вважаємо за доцільне розробку відповідних первинних або зведених документів для забезпечення формування такої інформації в обліку.

Література

1. Кибенко Е.Р. Корпоративное право Украины. Учебное пособие / Е.Р. Кибенко – Х.: фирма “Эспада”, 2001. – 288 с.
2. Хорунжак Н. Розвиток принципів обліку як наслідок інноваційних процесів в науці та техніці[Електронний ресурс] / Н. Хорунжак // Соціально-економічні

проблеми і держава. — 2012. — Вип. 2 (7). — С. 277-286. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12knmmtt.pdf>.

3. Оприско М.В. Поняття та види договорів про відчуження корпоративних прав [Електронний ресурс] / М. В. Оприско // Адвокат . - 2010. - № 11. - С. 35-39. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/adv_2010_11_6.pdf

4. Лист Міністерства фінансів №31-34000-10-16/9950 від 07.04.2009.[Електронний ресурс]. — Режим доступу. http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/Pisma/Pisma_633758688574977087.aspx